

ارمغان قزاقستان

(۱)

تحفه الاحرار جامی

تصحیح و مقدمہ

دکتر سید محمد باقر کمال الدینی

نشر کمال

۱۳۹۳

فهرست مطالب

مقدمه ۱

تحفة الاحرار ۱

منابع و مأخذ ۱۰۰

ضمائم ۱۰۱

مقدمه:

تاریخ علمی و ادبی هر ملتی همچون سلسله ای است بهم پیوسته که اگر حلقه ای از آن مفقود شد پیوند این سلسله و در حقیقت رشته حیات معنوی و فرهنگی که کارنامه افتخارات و سرمایه بقاء و رشد ملی است از هم گسیخته و پایه کاخ مدنیت آن قوم متزلزل و منهدم می شود. زبان ها و خلل های بی شمار که از گسستن این رابطه به نایه و دستگاه وحدت و سعادت یک ملت می رسد جبران نش به هیچ وجه میسر نخواهد بود. آثار و نتایج زبان بخش بی حد و حصر که از فقدان آثار علمی و ادبی برای ملل و اقوام عالم اتفاق می افتد هزار بار از حلقه های مفقوده در فرضیات طبیعی محسوس تر و آشکار تر است. اگر کتب و مؤلفات فارسی در اثر تهاجمات و تعدیات اقوام بیگانه و به واسطه اختلافات سیاسی و مذهبی خاتمان برانداز داخلی و بیگانه تشکیلات اجتماعی و طرز حکومت های متغلب و تغییر و تبدیل سریع دولت های مخالف یکدیگر و بی اعتنائی و ریاکاری گذشتگان در حفظ آثار نفیس ملی از میان نرفته و لاف یک دهم از آن همه آثار در دست بود اکنون ایرانیان از حیث دانش و فرهنگ و رفاه ثروتمندترین ملل متمدن جهان بودند. بیشتر بدبختی ها و سیه روزی های ما نتیجه مستقیم انقلابات و حوادث سیاسی و علل و اسباب دیگر داخلی و خارجی است که منتهی به انقطاع رشته تمدن و فرهنگ ملی و منجر به فقدان آثار و اسناد مدارک علمی و ادبی قدیم ما گردید.

از کتب و مؤلفات بی حد و حصر فارسی فقط نامی از آن ها در مطاوی کتب باقی مانده و اصل آن ها از بین رفته است می گذریم و فقط آن مقدار را که اکنون در کتابخانه های خصوصی و عمومی ایران و خارجه موجود است مورد نظر قرار می دهیم؛ روی هم رفته صدیک این آثار هنوز چاپ نشده و دسترس همه کس قرار نگرفته است. در مقدار چاپ شده هم دو تقيضه بزرگ موجود است یکی آنکه طبع کتاب ها بر روی قاعده و تصانیف منظم برارایت الاهم فالاهم نبوده یعنی اینطور اتفاق نیفتاده است که از مؤلفات برگزیده متعلق به هر قرن نشانه ها به موضوع لا اقل بهترین و مهمترین آن ها زیر نظر اهل فن چاپ شده باشد بلکه در بعضی موارد بر عکس کتب غیر مفید چاپ شده و کتاب های سودمند مهجور مانده است. دیگر آنکه در اغلب کتب مطبوعه عمل تصحیح و مقابله با نسخ معتبر و احوال ادب و ادبیات علمی چنانکه سنت علمای قدیم و شیوه محققان امروزی است انجام نگرفته و از این رو مورد اعتماد و اعتبار فضلاء حکما و واقع نشده و مثل این است که اصلاً چاپ نشده باشد بلکه در بسیاری از این کتب اگر به این صورت ها چاپ نشده باشند خوانندگان را با مراجعه به نسخ خطی و تحقیق شخصی منصرف نساخته بود زبانش به مراتب کمتر بود. با این قیاس چنین نتایجی بدست می آید که مدارک و اسناد ما برای استنباط مدارک ادبی بهیچ وجه کافی و وافی نیست.

باری اولین قدم که در راه ترقی ادبیات ایرانی باید برداشت این است که پایه و اساس علوم و ادب را از آثار نامرئنه های ملی خود را احیاء کنیم و برای کارهای ادبی دست افزاری که در بایست است آماده سازیم یعنی کمر سهوشن ببندیم تا آثار قدیم معتبر نظم و نثر فارسی با تصحیح کامل دقیق توأم با نقد و تنقیح مطابق نمونه هایی که محققان عالی مقام ایرانی و شرق شناسان بی غرض خارجی به دست داده اند خوب چاپ شود و در دسترس همه کس قرار گیرد. و اگر احیاء همه آثار ممکن نشد و شاید با حالت حاضر که ضعف دواعی روز افزون است هم ممکن نباشد، باری جهد کنیم که نسبت به آثار برجسته و مهم هر قرن این منظور عملی شود، و تا این مقصود انجام نگرفته است در هیچ یک از رشته های فنون ادبی نه تحقیقات عمیق آرام بخش چشم باید داشت و نه در انتظار افکار و روش های تازه بی سابقه باید بود.

ما در اثر همین تشخیص که بزرگ ترین خدمت به فرهنگ را احیاء آثار بزرگ قدیم دانسته ایم به تصحیح کتاب تحفه الاحرار از تألیفات عبدالرحمن جامی که در ادامه به تفصیل آن را معرفی خواهیم کرد کمر همت بریستیم.

منبعی که در تصحیح این نسخه خطی به کار گرفته شده است، کتاب مننوی هفت اورنگ با مقدمه ای از علاخان افصح زاد می باشد که برای تصحیح آن از شش نسخه خطی قدیمی استفاده شده است در، ضمن تصحیح، تعداد زیادی لغات و مصرع ها تغییر کلی یافتند، بعضی از ابیات اضافه شدند و برخی حذف گردیدند. بعضی از ابیات نیز جا به جا شدند.